

Ouderen- psychiatrie in de lage landen, door jong en oud

F.R.J. VERHEY,
M.L. STEK,
F. BOUCKAERT,
R.C. OUDE VOSHAAR

‘De ouderenpsychiatrie bloeit’. Zo begint een overzichtsartikel uit 1998 in dit tijdschrift, geschreven door collegae Robben en Hutschemaekers, over de alliantie tussen psychiatrie en ouderdom. Zij beschrijven hierin de ontwikkeling van de ouderenpsychiatrie tussen 1950 en 1995. In deze 45 jaar telden zij 310 artikelen over ouderen en psychiatrie, in alle relevante Nederlandse tijdschriften tezamen: het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde, het Tijdschrift voor Psychiatrie en het Maandblad Geestelijke volksgezondheid. Zij zagen hierin een indicatie dat ouderenpsychiatrie in opkomst was, en ze hadden gelijk.

SNELLE ONTWIKKELING

Dezelfde zoekactie, nu via PubMed met de zoektermen ‘Psychiatrie’ en ‘Ouderen’, laat zien dat er sindsdien (1996-2011; 15 jaar) in dezelfde tijdschriften alleen al driemaal zoveel ($n = 1530$) artikelen bij zijn gekomen. En dat is nog slechts een fractie van het aantal publicaties dat nu op ons aandachtsgebied verschijnt, want de meeste onderzoekers publiceren nu vooral in Engelstalige bladen. Ook de recent verschenen versie van het Handboek ouderenpsychiatrie (Van der Mast e.a. 2010), geschreven door Vlaamse en Nederlandse ouderenpsychiaters, maakt nog eens duidelijk hoe snel het gebied zich heeft ontwikkeld. Het boek is volledig gereviseerd en telt nu driemaal zoveel pagina's als de vorige versie uit 2001. Hiermee wordt duidelijk dat de jongste loot aan de stam van de psychiatrie nu het stadium van de volwassenheid heeft bereikt.

Dit wordt nog eens verder onderstreept doordat de International Psychogeriatric Association, de grootste internationale wetenschappelijke vereniging op ons gebied, dit jaar Nederland heeft gekozen voor haar tweejaarlijkse conferentie (www.ipa-online.org), een duidelijke erkenning van de bijdragen die Nederland en België aan het veld hebben gegeven.

Ouderenpsychiatrie is een veld waarop veel onderzoek plaatsvindt en dat de laatste jaren een spectaculaire ontwikkeling heeft gekend. Niet eens zo lang geleden was dit onderdeel nog de assepoester van psychiatrie, vooral aantrekkelijk voor collegae die niet geplaagd werden door een overmaat aan ambitie. Daarentegen schreef Dilip Jeste (2000), hoofdredacteur van *American Journal of Geriatric Psychiatry*, dat de ouderenpsychiatrie de hoofdrichting wordt van de toekomstige psychiatrie. Of hij gelijk heeft, zal nog moeten blijken, maar vaststaat wel dat de afgelopen 10 jaar voor de ouderenpsychiatrie in Nederland en België erg belangrijk zijn geweest.

EIGENHEID VAKGEBIED

Het snel groeiende aantal ouderen maakt duidelijk dat deze groep in een aantal opzichten verschilt van de reguliere populatie van niet-oudere psychiatrische patiënten en dat voor hen een andere benadering noodzakelijk is. Zo hebben ouderen, ten opzichte van niet-ouderen, andere kwetsbaarheden die de kans op psychische stoornissen vergroten. Zij worstelen met andere levensthema's, zoals verlies van autonomie, omgaan met verliezen en een naderend einde. Ook hebben zij een hogere prevalentie van comorbide stoornissen, vooral neurodegeneratieve aandoeningen zoals de ziekte van Alzheimer en de ziekte van Parkinson, en zijn zij vaker delirant. Ten slotte hebben oudere psychiatrische patiënten een andere diagnostische en therapeutische benadering nodig en is er een apart zorgcircuit voor ouderen.

Deze ontwikkelingen leidden in 2007 tot de officiële erkenning van het aandachtsgebied Ouderen in de opleiding tot psychiater, en binnen de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie tot de vorming van een aparte afdeling Ouderenpsychiatrie. De eerste aiossen psychiatrie die hebben gekozen voor dit aandachtsgebied beginnen in oktober a.s.

THEMANUMMER

Ook dit themanummer maakt duidelijk hoe bloeiend het veld van de ouderenpsychiatrie is. Het bevat tien recente wetenschappelijke vruchten van haar rijk gevulde boom, alle beschrijvingen van onderzoek dat in de afgelopen twee jaar in internationale toptijdschriften is gepubliceerd. De keuze bleek zo groot dat we naast wetenschappelijke kwaliteit ook gericht konden selecteren op de verschillende thema's binnen de ouderenpsychiatrie. Naar analogie met de heterogeniteit van onze doelgroep is een gevarieerd themanummer tot stand gekomen. De meeste van de artikelen werden geschreven door een jonge beginnende wetenschapper in het kader van een promotieonderzoek (wij schatten hun leeftijd begin 30). Ieder artikel wordt bovendien becommentarieerd door een senior-onderzoeker in de ouderenpsychiatrie, die de onderzoeksgegevens in een breder perspectief plaatst en ingaat op de betekenis van de bevindingen.

Het themanummer geeft daarmee niet alleen een state-of-the-art van het hedendaagse Nederlandse onderzoek op het aandachtsgebied, maar ook een aantrekkelijke mix van onderzoeksgegevens van jonge collegae met de visie van de oudere en meer ervaren beroepsgeenoten (schatten van hun gemiddelde leeftijd is aanmerkelijk lastiger, wij denken ergens tussen de 55 en 60 jaar).

LITERATUUR

- Robben PBM, Hutschemaekers GJM. De nieuwe alliantie tussen psychiatrie en ouderdom. Nederlandse vakpublicaties tussen 1900 en 1995. Tijdschr Psychiatr 1998;40: 480-91.
- Jeste DV. Geriatric psychiatry may be the mainstream psychiatry of the future. Am J Psychiatry 2000; 157: 1912-4.
- Mast R van der, Heeren T, Kat M, Stek M, Vandenbulcke M, Verhey F, Red. Handboek ouderenpsychiatrie. Utrecht: De Tijdstroom; 2010.

AUTEURS

FRANS R.J. VERHEY is hoogleraar Ouderenpsychiatrie/Neuropsychiatrie en hoofd van het Alzheimer Centrum Limburg in het Maastricht Universitair medisch Centrum.

MAX L. STEK is hoogleraar Ouderenpsychiatrie, VU medisch centrum en directeur academische zaken, circuit Ouderen van GGZ inGeest, Amsterdam.

FILIP BOUCKAERT is ouderenpsychiater, dienst Ouderenpsychiatrie, Universitair Psychiatrisch Centrum KU Leuven, campus Kortenberg.

RICHARD OUDE VOSHAAR is hoogleraar Ouderenpsychiatrie, Universitair Medisch Centrum Groningen.

Correspondentieadres: prof. dr. Frans R.J. Verhey, Academisch Ziekenhuis Maastricht, Afdeling Psychiatrie, Postbus 5800, 6202 AZ Maastricht.

E-mail: f.verhey@maastrichtuniversity.nl.

Geen strijdige belangen meegedeeld.

TITLE IN ENGLISH Geriatric psychiatry in the low countries, by young and old

Met deze opzet hopen wij erin geslaagd te zijn een optimale mix van jeugdig enthousiasme en wijsheid van de senioren te bieden; bovenal willen wij u een indruk geven van de huidige bloei van de ouderenpsychiatrie.